

World of Aidos HaMizrach and Chiddushei HaRim
May 26, 1996

1) Attitude of Sephardic World to Conditional Kiddushin to Avoid Yibum

שו"ת חיים שאל חלק ב סימן לח

(סח) סי' קנ"ז. דין ד' הגה'. המקדש אשה ויש לו אח מומר יכול לקדש ולהתנו' וכו' שאם תפול וכו' לא תהא מקודשת. כתב הרב גור אריה שכן עשה מעשה הרב מהר"ם ז"ל. ורבני אשכנז נודע דנקטי בשפולי גלימיה דמור"ם וכך הסכימו הרב שב יעקב א"ה סי' ט"ל וה' נודע ביהוד' א"ה סי' נ"ד. והרב שבות יעקב ח"א סי' קכ"ו סבר דביש לו אח מומר יכול להתנות כהוראת מהר"י מברונא אך לא ביש לו אח חרש ודע דאע"ג דבני אשכנז נקטי כמהר"י מברונא ומור"ם היינו טעמא דתדיר ולא פסיק פוסקים על הרוב כמור"ם וכ' הרב פנים מאירות בתשו' דאשכנזי דעוש' איזה קולא כמרן בית יוסף נגד מור"ם ראוי לעונש וגם באיטליא יש כמה קהלות אשכנזים ונוהגים בערי איטליא קצת כמור"ם. אמנם אנן בארץ ישראל ומלכו' מצרים ודמשק ובני המערב פנימי וחיצוני וגלילות טורקיא"ה נוהגים כמרן וכבר כתב מהראנ"ח בתשו' דקבלנו הוראותיו (לבד בממון בח"ל דנוהגים לו' קים לי) ובדין זה כתב מרן בבית יוסף דלהתנות שלא תהיה זקוקה ליבום נשתקע הדבר שלא מצינו מי שהתנ' כן ומוכח דמרן חולק גם על מהר"י מברונא וכ"כ קצת מהאחרונים וגם דקדקו מהרב תרומת הדשן דעל' קאי ועכ"פ אי מרן ס"ל כמהר"י מברונא הול"ל דיש תקון במתנ' לבטל הקדושין ובפרט שכ' דלא ראינו מי שהתנ' כן ומסתמא שלא ראה מי שהתנ' כמהר"י מברונא דאי לא הי' צריך לאומרו. גם הגאון החסיד כמהר"ר יוסף שמואל אב"ד מפפד"מ חולק על מור"ם כמ"ש בריש תשובות ספר מעיל צדקה. גם הגאון המפורסם מהר"ר אברהם ברודא בתשו' מעיל צדקה סי' א' מגמגם בה והאריך לפלפל בזה. גם ראיתי לרב אחד בכ"י שתמה על הרמ"ז שעשה מעשה בזה. גם הרב בית דוד א"ה סי' נ"ז נתקש' בהורא' זו דעושה כל בעילותיו בעילות זנות. ומוקי לדברי מהר"י מברונא דיועיל דוקא לארוסין שלא תפול בקדושין אבל על נשואין לא שייך תנאי ע"ש וכנרא' שלא ראה הר' בית דוד דברי הרב ב"ח ותשוב' תה"ד שמביא הרב ב"ח. ומ"מ הרי חולק בנשואין. גם הרב דבר משה א"ה סי' כ"ו הגם דראה מ"ש גור אריה דהרמ"ז עשה מעשה כתב דאין להקל נגד מרן ע"ש. וכבר כתב הרי"ף על דברי רבי' יאודאי גאון פ' האש' רבה דאי איתא להא מילתא לא הו' שתקי קמאי מינה ונשתמשו האחרונים בזה.

שו"ת יוסף אומץ סימן קא

קצת פרטים עטים ממלכות. אשור ברהטים בקנה אחד עולות. א"ה סימן זק"ן דין ד' הגהה. והמקדש אשה ויש לו אח מומר יכול לקדש ולהתנות וכו' זו סברת מהר"י מברונא ז"ל. ועתה נדפסו תשובות הרב מהר"י מברונא ז"ל והרי הוא בסימן קפ"ד וכתב זה משם מהר"י ניושט"ט ששאלוהו על רזא דנא והשיב שיש כמה תשובות דפטרן זקוקתו מחליצה והרגילו להתנות ואעפ"י שיש לפקפק בכל א' מהני שריותא בצירוף הכל הוא דבר שיש לו מתירים משום עיגונא והרב מהר"י מברונא כתב שמיעץ שלא יחוש לכל הני ספיקות ע"ש. והרב מהר"ר נתנאל ז"ל בשו"ת תורת נתנאל סימן ל"ו עביד עובדא כמהר"י מברונא ז"ל ותקן נסח שטר על זה עיין שם. ואני בעניי כתבתי בקונטרס חיים שאל ח"ב סימן ל"ח אות ס"ח דאנן בגלילותנו נקיטינן כמרן ב"י דנראה ודאי דחולק על זה ע"ש. ובקונטרס טוב עין ריש סימן ט"ז כתבתי כי החכם השלם רחמיא דנפשאי כמהר"ר מחסי נר"ו כתב אלי על זה דהרב המאירי ז"ל הביא הרב מוצל מאש סימן ל"א כתב כמור"ם. ואני הדל השבתי לו דאין בידי הרב המאירי ז"ל ליבמות ואותיות מחכימות ככתוב שם.

והן היום זכני ה' ובאו לידי פסקי הרב המאירי ז"ל ליבמות וראיתי להרב ז"ל סוף פ"א דף ט"ז ע"ב מהספר שהוא דחה ענין התנאי מטעם דאם יש לה בנים וכו' ואי מטעמא דכי בעיל אחולי אחליה אף בראשונה כן וכו' ע"ש. וז"ל הרב מהר"י אלפאנדארי ז"ל במוצל מאש סימן ל"א הנז' על דברי מור"ם ודברים אלו קשים בעיני דהתינח מהאירוסין אבל מהנשואין איך יעשה למפרע בעילתו בעילת זנות וכ"ש אם יהיו לו בנים ואח"כ מצאתי כדבריו בחידושי הרב המאירי ליבמות סוף פ"א וכו' עכ"ל. ויראה לי ההדיוט פשוט שט"ס הוא וצריך להיות מצאתי כדברי בחידושי הרב המאירי ז"ל ליבמות כצ"ל וכונתו מבוארת שהרב המאירי ז"ל דחה ענין התנאי מכה אם יש לו בנים וכך מורה לשונו של הרב מהר"י אלפאנדארי ז"ל שאח"כ בסמוך הביא דברי מרן ז"ל ע"ש ודוק הטב.

ראש משביר חלק ב סימן מז

ואפשר
דאילו היה רואה הרב כ"ד להרם
ב"ה ז"ל נסימן קנ"ז ולהרם כנ"ה
בסימן צ"ה בהג"הט אונח אלף ובסימן קנ"ז בהגנ"י
אונח ח"י אפסד דהוה תודה למתד"ך ז"ל דל"א הוי
בעילת זנות וצ"ל הניד למעיין דשתעתי
מכי הרב מהר"ה"א ה"י בהיותו פה סאלוניקי יע"ל
שהקשה על דין מהר"ם החני"ב ז"ל דקאמר דיונ"ה
אמר צ"י בל"א גט מהא דאמרינן בנדרים דף כ"ט
שהקשו בנדרים ומה אלו התם לאשה היום אה אשה
ומהר"י אי אה אשה מי נפקא בל"א נט כו' ועיין
בהרש"ם"א ז"ל סס כו' והמעיין יראה שם דיש לחלק
כנ' נאס הנחב נכה ואל' והוא הנעיד
יוסף שמואל
ס"ט

שאלה
על ענין מי טייט צו אה צמקו רחוק
תאזר ונא ליטא אשה ואני הכלה
צנה ליחן לו אה נתנו לאשה נתקנו שלא ישתף

כדת מה לעשות עם"ש בס' קנ"ו ס"ד בהגם' המקדש אשה ויש לו אח פוער יכול לקדש ולהתנות שאם הפול לפני סיכס לא תהא מקודשת עיין לעט"ר מז"ה הגדול ז"ל בחא"ע ס' ס"ן דק"ס שעמד ע"ד הרב"ו כזו ודעחו טעם להקיר להטות כעת הקדושים ויחד טוב להטות גם כעת סכסוים וע"ש וכן נקטו בעירובי אומיר וע"ף וקעשה מעשה

מז"ה הגדול ז"ל וכן שמעתי שטעו מעשה הרבנים הקודמים בנישואי כחו של הרב הגדול שער סמלך ז"ל וכן עשינו גם אנחנו מעשה כמה פעמים ועיין להרב חיים של"ת ס"ב ס' ל"ח אות ס"ח וע"ש ועמ"ש בס' ראש משכיר ת"א חא"ע ס' מ"ז וע"ש ועיין להרב של"ת ועבן ס"ב ס' י"ד שסכריות לאסור דל"מ קנאו כרכרי הרב"ו והכ"א ראה לזו וע"ש ויש להשיב ע"ד וכרכרי הרב מז"ה ז"ל ועיין בס' מעשה חברהם חא"ע ס' ז' דקנ"ד ע"ג ובס' עינו רוד הטסח בשעת הקירושין וכשעת החופה וכלילה כעת היחוד וע"ש והתנאי יהיה כשעת הקירושין הוא שיתנה החתן עם הכלה לפני כ' ערים כשרים תנאי זה ויאמר לפניכם הוו עלינו עדים איך הוא דבר אמת וליב שאנכי מקדש את זוגתי פי' בה"פ ע"ת זה אם לא אמות בלי זרע של קיימא אז יהיו הקירושין הופסים כדת משה וישראל ואם ת"ו אמות בלי זרע של קיימא אז יהיו הקירושין כעילוף ולא יהיו הופסים כלל וכלל כשם ענין כ"כ בס' ראש משכיר שם ונוסח מעשה הב"ר שם אם יש לו את ח"ש או מהני תנאי עיין להרב שכות יעקב ת"א ס' קכ"ז כראש דלא מהני ועיין בס' ראש משכיר שם .

אם יש לו את רחוק מהעיר ולא טרע אם הוא חי או מת אי מותר להתנות עיין בחשו' הרב ראש משכיר שם ואם כז' אורת לעיר ואמר שאין לו אחים וכא לישא אשה וקוא כשר וירא שמים ונשבע על זה שאין לו את כלל סרי הוא כאמן ואם מת בלא בנים אין לענג את אשתו מאום קשש יבום וחליצה כמבואר בטור וש"ע אה"ע ס' זקן ורכי האירוניס וכ"ן להוכיח מתשו' מוקרימ"ט

ס"א ס' פ"ה והוא ברור

דוה עינדה בראובן בן יעקב ששחרד עם לאה אחות
 אשת אביו והיה לו ללדון המן לח אחר עובד ונחם
 זהו עשועד ולא נודע תקיוד איו ובניאו ראונו הכו לפרק
 סתשא עם לאה המו תולנה זו לאתר לו השמר פן ואל
 כי לא הקיבו חלו כי תישתה היא שלא להסתמה חמיתה
 להעיר החתן המו חיו בלי זנע של קיינא והשאר זקיקה
 להיבט תקועד לבדו כי משאר האחים שים לו להסתן המו
 תלבו או שיהי לו לאתר תלבו חין לה להיבטה המו שים
 סקיה חיקה כלל כי היא עוזה עליהם משום אחיה המו ובן
 כספה של היבטה המו לשלול הביעה שיעשו לה חיקון לה
 ומוריו הכו ויהיאו קריו כדיו לום והאר ישמו ביד של
 גי לתקן הדבר כמיש בחשו הכו שניה יעקב זיל מיה סיי
 קמיו הטעשה ביד שיעשו רבני פלוג להלכה ולמעשה וביעיש
 וכמיש ביד מורכו הכו מוריים זלמים בפי ראש עשירי
 היא איה סיי מיו עיש וטעשה וטעשה מיו על פי הכו מיהיאו
 קריו כדיו וכמיש בחשו הסניו ופי ראש עשירי זיל ואלי
 כלעני המיו הייתי נמעה והוא נשעה הקידושין כשעשו
 הסתים בן החתן והכלה המו .

ולפיין נראה דלאוי הים לתקן נשעה החתן המו כהאשה
 ביה קבלה עיע בשנועה חמורה עדין שלא האמיל
 היא החלוי המו חמיש נעה הנשילה כיו שלא חטטה בניו
 למיש לקברה המיל והבני מיו דקברי עכנו דנס נאשה איכא
 איקווא דנשילה זמור וכמיש כן אחר הוביד בחשו הכו שיבט
 ליון כס סיי עיש ונסם שהכר זיל עמם ליבט דליל
 האשה לקבל עיע בשנועה מיו אף לדעה המיל וניה ונד

אביו הביט ויבט בחייהו סיי כיצ וביד וכמיש מיו הכווא
 יכאש שדחוק נוחד יסובו נפיש לפיך על חילוקים הללו
 להחיר יבמה לטוק ולא נמיש שהיא נוחלה הסנלי כיו שלא
 חתא בניו הכס שכנקה בפי עיבון חס המיו זקיקה ליבט
 עשועד נבייש נדבר שנקבל יוכל לעשות החתן כהינן סהאשה
 הקבל עיע נסנוי שלא לנטל החלוי סנעשה לטובתה דודאי
 דתקבלה היא לעשות כן כסגר פנים ימה כדיו שלא חשנע
 נליקור יבמה לטוק נחמיל החלוי חס לא יום נעלה זקיק
 שהיא ליקור סמור הכס דעוזה דנס נאשה איהיה לאיקור
 דנשילה זמור כס הנשלו הקידושין לעשרע חממה הסנלי
 וכמיש המיל ובני מיו זיל וכביש מיו כיון דלון חכיי זה
 כיה נדנבנן דלא ניע שנגש דף לדעה הנענים זיל ופי
 דקיל דלמך דוקא הוא דמותיה חבל להדיע לקור היר
 ענדנבן וכמיש מיהנדיך זיל בבית מיו דחלק עיר הכו
 חעניד זיל כמיש חלבים אישית דקיל דליקור זה דנעלה זמור
 היו דלונותיה עיש איב יומ ט ב הוא לה שלא חחל
 הסנלי כדיו שלא ליבט בפי איסור חורה דבייה לטיק חס
 לא יום נעלה זקיק והשאר זקיקה ליבט והיא חולכה להבט
 לטיק בלתי חלילה והיא לא תסקה חטטה נחיתה שעה
 שחמלה הסנלי והיו קידושים קידושין נעונים כיש היבט
 דלוי עישים חקון זה לטובתה של אשה לקבל עיע בשנועה
 חמורה נחונים עדין שאין לה חמורה דודאי דלינה טובתה על
 איקור שביעה דלוריהו כדיו שלא חטטה איקווא ימיה דניו
 שאיט חלא מדנבנן וכמיש מיהנדיך זיל כל סגן דאעיקרא
 דיענה לדעה מיהנדיך והסניו והלקט הקוים והתקיל זיל
 איקור זה דנשילה זמור ליחא חלא נאיש ולא נאשה וכי
 מוהר טיה זיל בפי קבלה יעקב בקרו לטין חממים נסם
 מוהנדיך זיל דא קיר זה דנשילה זמור ליחא חלא נאיש ולא
 נאשה והנשיר כחממי .

שמואל מאמאלון סיט

הגדתו היום כי כל הרשום נכתב לעיל הגדתי לו
 להרז המופלא מורכי מוהריא קריו כדיו נשנע
 נמה שיש לפקק נוחס וחקון הסניו והנלא משינר זיל
 דעקים הסנלי בנן והנס שהחמיר פנים כדיו שלא יהיה קוטר
 להיחא דהינן זיל ובתשיל עיע לא נראה נעניו דמוהריא
 קריו כדיו ולא המו לחאזיר נזם ולפיכך חלא והתקין כפי
 נוחס הכו נודע נחורה זיל וכמו שהנאש דנרו לעיל והו
 סניקה ונס ליום הכו המו סיבחה העשירי נשטר הנחית
 עלטה כדיו להסיר הסקפוק המי בקרו חלי . אכמיו ביד
 הנאים עיהה הודענו לחמורה כי כן כל לפינוי הנחיר החתן פנים
 ביום חחונתו וביים שיל שנא לקדש כדיו מיו להכלה הנחולס
 פנים וידוע לכל שיש לו להסתן המו חס משינר שחיר
 דחו וסנה מדלגה נודננ שאם מיו יפטר לבית שלמו בלי זשיק
 וחסיל הכלה המו לבתי חלם העשועד ולא חמלא תקום עמנו
 והשאר עניה מיו העל חלה נא לפינוי ביד דחיל החתן
 המו לקדש חוזה חופן וחקון על פנסם דנא חלון בדין כה
 היו דנריו חליו שיעשה חלוי נעור עם הכלה המו נשעה
 הקידושין נפני עדים כפי נוחס הסנלי סנאכ וכן עשה החתן
 ככל אכר דננו חליו בלי שום חיקשה וענדעת והוא נזה
 סלסון דהיינו שהסתן המו נשעה סקדש להכלה המו נפני
 העדים פי ופי עשה חלוי עם הכלה נפני העדים המו וכה
 אחר להכלה המו חלי עקדש חיהך כל חלוי זה שאם חלי
 לא חמות בלתי זשיק חלי יהיו הקידושין חלן עשכשו חבך
 חשעה הקידושין ונס חממה והכשולין יהיו קוטר קיר חך
 וכן שאם חיו חמות בלתי זנע טיק וחפול חס לפני הכס
 העשועד המו על חוזה חופן סיסים חלי יהיו הקידושין סניו
 נעלון וענוטלין ולא יהיו חוספן כלל והיו כלל מיו ונס
 חממה וכל קניי אישות שאני עישה עורך חכל יהיה נעל
 לחשר ולא יהיו חלון כלל ונס נשעה הקידושין שאני נוסן
 ליד יהיה חממה נעלמא וכל דעה חלוי זה חלי תקדש חוזהך
 נחני כחמול כחניו ובניו ועיד חלוי זה חלי ניעל חוזהך
 כיו שאשים עורך וכוהב חלי עורך חחוב אישות ועמים חטיל
 וחננס כחונחך וסיני חחוי ננוטלם עשפיה ולא יהיה ליד
 שום נרעון כח חממה הסנלי המו לעבן הכחונה והחוסמי
 כלל ונס חלי נשנע לפניכם עדים בשנועה חמוי עיד הנבייה
 ועיד הכיו ועדיך ועיד הכלה המו שלא חנטל חלוי זה נשים
 זנן נעולם חלו דנרי נוכס חמנלי אכר חנסה החתן המו
 עם הכלה המו לפכ סעדים נשעה הקידושין ועשה חס מיו
 ימות החתן המו בלי זשיק לא יהיה הכלה המו זקיקה
 להיבט העשועד המו לא ליבט ולא לחללא חלא חמיה
 מיהיבט להכשא לכל ננר דחלנין ולינע לא יעשה בידה ולחטן
 חמיה לעדה ולחלים עשינא חכננו וחסננו שחיתנו סה נעיר
 פי ביום פי למדש פי נשעה פי ושניר וכדיו וקיים .

פי דיין פי דיין פי דיין

א קידושין תנאי בעת הקידושין שלא תזקק לחליצה וליבוס מפני את
 מומר או שלא נודע אזי ע' בספ"ק ח"א הוא א' והסכמת
 רבני עוב"י קושט"א ואזמיר וע"א . והנה בעת"ס את זה כתב לוי הרב מהר"ח
 מדיני ממתא קירוס נר"ו וז"ל ראיתי בקוב למר כס"ס זכ"ל ערך קידושין את
 א' האמנם לר לי מאר אשר הס' שגבל בגרילי חקר משס הס' הרבנים ונדיך אני
 למוד'עי מקוק דבריהם על כ"ד ע"כ מוכרת אני להטריח למשיח"א כהודיעני
 למר גופא דעובדא ולתשובתו אוסול והלפס : והוא כי לומים שעברו שני אנשים
 נלב"ע ולא הו"ל בנים וכפלו נשואם לפני יבמיהן והו"ל דו"ד בענין הירושא
 ודינא דמלכותא הוא שאין רשות לרן ד"מ כי אם בערכאותיהם וע"ז עמדו
 עו"ס לתובס ולא עלתה בידם עד שבקשו נגמר הדבר ונחללו כדת ש"ת וכאן
 נמלאו ובאן היו שני הנשים חבוני בנים ומדאגה מדבר על ששמעה אנכס מה
 שהפליגו המקובלים מהלער המגיע לנפש הנעדר בלתי זס"ק עד שתחלוץ אשתו
 ויס להס אחיס במדינות רחוקות וקרוכ לודאי כי יתנו כ"ס מלכא לחלוץ וכן
 הו אפשר לילך לשם אם לא כרוחק גדול ומי יודע אם הן יחשו לזה ותהיה
 נפש המת פורחת באויר ע"ז שאר מאתי אם יש מזור ותרופה על מחל"ה ועלה
 על דעתי שיגרם בנט כריתות ולחזור ליבאנה בתנאי הנו"ל וכ"כ קראתי בכ"ל
 בספרן ש"ל הנמלאים אתי ועס כי לא מלאתי ענין זה מפורס בדברי הפוס'
 מ"מ מתור' המזירים באח חרם ובנעלם שלא נודע אזי ה"ה הרב ש"י ז"ל ח"א
 סי' קכ"ז הנאון נו"כ ז"ל סי' ד"ן והנאון חתם סופר ז"ל סי' ק"י וקי"א וסרב
 הנאון מהר"מ מפאד'ווס ז"ל הכ"מ סי' ז"ן נטה דעתי קלת להתיר אך בסיות
 כי ידעתי כיכ"י ערכי עליו ולריק להחזען ע"ז עס רבני הדור הע"י ועפ"י
 יקום דבר ע"כ זתלהי ואירא מחוות דעני והגה בעת"ס כסנינו בספרו הבסור
 בתעוררתי מחדש ע"ז והנני בא לחלות פ"ק אם אפשר לרומ כח"ר לי לעיון
 כהך עובדא ולהודיעני דעתו הרחבה החלתי ואוס"ל שאס יסיה רומ כח"ר שר
 המסכים עמו למה שנטה דעתי כנו' ליכרי לן מר ויעת"ק משס נוסח וס'
 ההנאים מפורשים באר היטב כי ספרי הפו' הספרדים ז"ל הנמלאים אתי לא
 דברו בזה כלל כיור ס' משנה בנוסח התנאים הנו' ואעטותניה קא קמיכנא
 שס ועסק ועק"ר ויבא שגמ"ה קכ"ד המנפה לתשו' קרמה הדשו"ע הלעיר

חוקיא מדיני
 ק"ט

וזה תשובתי לה' עליון נר'ו .

אנכי הרוח'ם הכתב והמכתב אשר כוננו ידיו ג'ז מה שכתב כת'ר נר'ו
 כר"ק והכי אמר מר שלא ראה בקהפ'ו שדברו בכל כי קאי דכ'ר
 לא שמקו'ד וכו' ככתוב כר"ק ופינה א' האיוזב לשאל' חיים מה עמדו כנ"ו
 ועד'ז הנני בא בארש'ת החיים להשיב תשובה מחיים מפני הכבוד . והנה
 ידוע ליהוי למר כי ה'ן אני חפ'ש חיים בקהפ'ו אשר תנני ה' כ"ה ולא מזההי
 בכל כה"ג דכ"ד שדברו המה בשוניה'ם כ"א באח מומר ובחרש ובכעלס לא דלענין
 דינא גם כנרון זה לעד'ן להקיר ולהתנות והוא דמאחר דכל טעמיהו דהמ' רים
 בהני תלת מילי דמשנ'ו רבנן היינו משום דקשה להשיב תליפתן אמטו'ל המה דאו
 להקיר א"כ ככ'ר דכפו מ'ש כת'ר נר'ו דקשה להשיב תליפתן מטעם שכתב כר"ק
 וכן הדעת נוטה כי מו' יודע דעת וטיב אותם בני אדם הדרים במדינות רחוקות
 ואולי אינם מן הישוב וקרוב לודאי הוא כן נראה לעד'ר פשוט דמוחר לעשות
 מעשה כמ'ש כת'ר זו כלכד למודע'י אני ל'יך ש'ריך להחכות ג"פ דהיינו בעת
 הקירושין ובעת החופה ובעת הסגרו עמה לחדר לבואה והכל בפני עדים כמובא
 בס"ה מעשה אברהם והנני מעתיק ד"ק לאהבת כת'ר וז'ל קודם מסירת הטובת
 של קו' לידה יאמר בזה'ל אם אשאיר אחרי זש"ק שתפטור אותך מחליצה ומיבוס
 הרי את מק'ל בזהב שבעכעת זו כדמיו' ואם לא אשאיר אחרי זש"ק שתפטור וכו'
 הרי לך טבעת זו מתנה בעלמא וכל דברי וגם הקירושין יהיו כעלון לז' שיריין
 ול'ק כחרם הנשכר וכו' וימסור לה הטבעת וכמו כן יתנה עמה בעת החופה
 ובעת הסגרו אשר לא ינתן למחילה (ר"ל דלא ליהוי כנסה ע'ת ובעלה קתם
 דאחליה לתנאיה) וג'פ' לו יהיו כפ'ע ויכתבו העדים תנאי זה ויתקמו בו והמ'ן
 יבא א' התקום בשולי היריעה בזה'ל הנני מרביץ תורה שם כמלאתי ושם היוקו
 בעת נקיפת הקירושין מהתתן הנני ליד הכלה הנז' ובעת בניקזה עמו לחיפה
 והקנה בפני ובפני העדים דח'ל התנאי הנז' ואנכי ליוקו שיתנה גם כן בעת
 הסגרו עמה לחדר לבואה ובאו העדים דח'ל בפני והעידו ע'ן וע'י כי כן התנה
 בפניהם בעת הנז' ולראיה ק"ש וכו' ויתקום המו'ן וכן עשו מעשה הרבנים
 שבעירינו מהרש"ק ז"ל ומהר"ק נר'ן עכ"ל ועיין בס"ה הנמ'מ ישרי לב' להרב
 הגדול ראשון לציון כמכר'ד חזן דמ"ב סוע'ג ומר' ככרו המנהג א'או כפ'יר
 נר'ו בשפלונו זכר לנו הכתוב לחיים בזה בספרי הנז' :

ואנידה לכת'ר נר'ו למען יהיה נכון לבו כעוה וק"ל לא ירא מלעשות מעשה
 כנ"ד והוא דמעיד א"ע שו'א שכומן אבא מארי זל'ה' הירע מעשה
 באחד המיוחד קשוק' כנים ונכמרו רחמיו על כפ'ן על אודות שיל' את שם שאינו
 מתקנה בשורה ומרותיו אשר לא טובות הנה ומראנה מוכר' שאלס יפטר ח"ו
 בלתי זש"ק קרוב לודאי שלא יתלוץ לק' אם לא כדוחק גדול וכו'ו הני וקולי

וארדהכי וחי כשאו פורחת באויר ק"ו ותהיה לה לצר גדול ע"ז מרוב אהבתה
 עמו וע"ז ארי נעשה שו"ל מאת ברה"ן שבזאתן הימים ומלכס בראש מוס"ר
 כמסר' מ פ'רוסקו ז"ל שרובה לגרשה ולחזור ולישא אותה בתנאי סמו' לקיבה סמו' ל
 כי היה ידועה גם להב"ד והוסיפו לדרושתו ונשא ונתנו ברה"ה והורו ב"ד לעשות
 מעשה ועשו כן שגירסה בפניהם ולעת ערב חזר ונשא אותה והתקם תנאי זה
 בפ"ע אך אמנם אינו זוכר אם עשו כן ג"פ ואין ס' שלא כעלם מע"ק תורה
 שליונה אשר העלה ואשר הביא הרב מעשה מקשהו ז"ל ומעתה מאחד עלות
 שעשו רבני קושט"א מעשה רב להתיר לסיבת טבע האזן שהוא אף בהיותו קושב
 עיר הנעדר כ"ס כמדון כת"ר נר"ו דגריע טפי דשפיר כביר מלאה ידו לעשות
 מעשה עפי' האמור וליהם קאמר שלא תא"ר מעו"ע והניחו יתרה לעולליהם ולא
 יבואו כשותיהם לירי חלוצה ויבוס ולענין ז' נקיים כמדון זה יעויין להרדב"ז ז"ל
 בימות קימן רס"ג י ברה"כ"ז הוא להלכה ולא למעשה עד שישכחו רבני סבוראי
 שמור"ס לכל בני ישראל ועל פיהם יקום דבר סב"ד עבדא לרבנן ותלמידהון הנעיר

רפאל חיים פריץ

ק"ט

שערי אה"ע ה' יבום וחליצה סימן ל"ו רחמים

אה"ע 101826

הוא' בכ"ק דק"י ובכתו' דמ"ו ול"ז דגם בהקלוח לריך
 דעת הקונה והמקנה וכל דבריו ל"ע עכ"ל :
ואנא דאמרי לשרי לן מר דמי לא ידע ככל אלה
 דעיקר הטובה היא לחלוצה מלוא ולא לחלוצה
 סנדל בעלמא. אלא דאפ"ל דכונה זו אינה כשאר כונה
 המלוה כשאר. וכיוצא לריך לכיון בשעת החליצה ממש
 להתירה לעלמא ושלל יסוד דעתו ממנה לפרהר בדברים
 אחרים. כי אם דכונה המלוה הואת היא כשאר הקלוח
 דעלמא דבעי' דעת קונה ומקנה ואין לריך לכיון בשעת
 מפשה להזירה לזקן דאף אם באותה שעת החליצה
 הסוד דעתו ומרהרר בדברים אחרים. אשר אינם סותרים
 למעשה הקרין סגי ואסגני. ודברי החוס' אשר הזכיר
 לא אדע שכול מה ח' לן. מר בזה אחר שהרב ז"ל
 גופיה פתח דבהקלוח דעת-קונה ומקנה צעיק כהיה
 דהעודר בנכסי הגר. ודברי החוס' אינם. אלא לענין
 האומדנא דבמ"מ לא. אוליגן. בפר דעת הלוקח מאחר
 דחלו גס דעת המקנה. והוא לא מר אדעתא דהכי.
 והיומר תימא דבריו במ"ש דמה יענה להר"ק והר"מ
 וכו' ולא ידענא מאי קא' דגם ז"ל לא איירו אלא
 לפסלה לחאין דבזה אף בכונה. וידה לבר נפסלה ליבוס.
 אמנם להתירה לעלמא חליצה דכ"ע כונה ב' צעיק
 במ"ש פ' מלות חליצה עד שיתפוגו ב'. ועי' להגאון בע"ס
 דבר משפ' תלמידי ס' י' ו"ל. בדבריו כמ"ש המעיין :
 ואוצר החכמה

דהררי"ף ס"ט

סימן ל"ו

כבוד רב חביבא, נברשתא דדהבא, מיני
 תהלה דר' הכולל בישראל להלל סובר הרזים
 כמור"ר כ' לפא נ"ב, וישב בשב"ת החכמוני
 בעי"ת והמהוללה קצומפינא יע"א לנצח שבו
 ינון וכסאו כשמש יכון אכ"ר.

רב השלום

יקרת מכתבו ותוכה רוף האי פסקא דדינא דשדר
 לן מר הגיעני יום חוה"מ סוכות ולבני גליתי
 מדיעת ש"ע. והוכן שאלנו-באיש אחד אשר ראה להחזיר
 נרותיו. ולהתנות עמה בשעת הקידושין שלא תהיה
 זקוקה לש' אחיו עבור אשר לקח לו פלגם נכרית. ואחר
 שהביא טעם כחובה אחת הגענית במח"ס מזה כ"ו
 שנים באיש אחד אשר קדש אשה בנתיא שאם ח"ו יפטר
 לפולמו בלי ז"ק שיפטרנה מחליצה ויבוס וכו'. כפי הברת
 מוהר"י ברין המובא בהנה"ה אה"ע ס' קכ"ז ומפני
 כי לא מסמנא מילתא להתנות כן בתחי' זוגם בעלוה.
 ועל עיקרת דבר מן התורה לא חסו עמד רומ"ה י"ז
 ויפודר אר"ש ותמ'ה יקרא על פסק מוהר"י ברין הנו'
 דתנאי זה הו"ל מעש"ב. וגם שלמפרע כל בעלותיו
 בעלות זות וכו' וזיק עתק כל לשונות הפוס' ראב"ט
 ואחרונים דמתנה עמש"ב תנאו בעל עד שסיים וכתב
 דס' זו סברא יחידה היא. ובמח"ר מכבודו אמינא
 ליה דאם היה עומד על פרשן של דברים לא היה מטריח
 קולמוסו להאריך באם. אינו ענין במקום שאמרו לקלר.
 והגם כי רבו עלי ערדותיו עול הבלתי ושיחיד המוטל
 עלי נשמרתי לבקשמו מפני כבודו כי רב הוא לאסוף
 את המקובץ בקל"ר של קיימא צנוגע לעיקר הדין לבר :
דהנה התה"ד ז"ל ס' רכ"ג כתב חז"ל ויש נוהגים
 להתנות בשעת קי' שלא חזק ליבוס את

תפול לפניו. ול"ע בדבר דהמרדכי פ' הפיעלים מיימי
 ירושלמי דהמתנה עמש"ב תנאו בעל כמו אם מתי לא
 חזק ליבוס. אמנם בתלמודא דידן ל"מ הכי מדאמר' פ' הגזל
 אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שמין תיפיק בלא
 חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וכו'. ומינה מיימי
 מוהר"ם ר"א'ם לדברי הגאונים גבי יבמה שנפלה לפני
 משומד ואין כאן אח דפטורה מן החליצה ויבוס דא"ס
 דלא כח"ל שיעבירה על דת. ואין לחלק משום דהתם
 הוי אגן סהדי ול"ן להטות אצל המתנה בעי' לעקור
 דבר מן החו' לעולם ל"מ תנאו דבתשא' מיתון נמי איתא
 הא דמיימי מוהר"ם מדברי הגאונים מפ' הגזל ומסיים
 ההס דהוי' כמו שהתנה בעי' שלא חזק לוי. מש' דתנאי
 בעי' מהני לגמרי מ"מ גילו דעה הוא דאין בדעתו
 לחול הדיקה שהתייבס מחמת חיבת הנשואין כמו שחלקים
 החוס' דרוקא מן האירוסין אמרי' א"ד לא נחזקתה
 והאידנא רגילים לפשות קידושין ונשואין יחד בשעת
 חופה וכן דהיה שעתא מהנה אלושין כמו מתנה
 עכ"ל. ודבריו אלו הוכחו בב"י אה"ע ס' זקן וכתב
 ע"ד ו"ל ואני תמיח ע"ו מאחר שאין היתור מבוחר
 בת"ד ובתלמוד ירושלמי מבוחר לאיסור אף אפי' להקל
 בדבר וע"כ נשתקע הדבר ולא ראינו ולא שמענו מי
 שהתנגד כן עכ"ל :

ולבאורה הוא ק"ל ע"ד דאין כתב דבת"ד אין
 היתור מבוחר שהרי בעי' אחרת יבמה
 שנפלה לפני מ"ש תיפיק בלא חליצה דא"ד לא קדשה
 נפשה ומינה מבוחר דתנאי בעי' ודאי דמהני דאומדנא
 זו כהתנה בעי' חשיב. ואחרי ההשקפה גלחה לע"ד
 לוי צנוגמו דדעתו ז"ל לחלק בין גזון תה"ד וראייתו
 מהירושלמי לאשור לשהיא דפ' הגזל. דמאי דמשמע
 מהתם אינו אלא במתנה בעי' שאם תפול לפני יבם
 שלא תהיה מקודשת דומיא דאגן סהדי דיבמה שנפלה
 לפני מ"ש דא"ד לא קדשה נפשה. ברם במתנה סתם
 ע"מ שלא חזק ליבוס והקי' יהיו קיימים כהנאי דע"מ
 שאין לך עלי שג"ו דעלה קאי הירוש' לאיסור בגו"ד לא
 כהנבר בת"ד להיתר. ומ"ש ולא ראינו ולא שמענו מי
 שהתנגד כן ר"ל תנאי סתם לא צאיפן שאם תפול לפני
 יבם שלא תהיה מקודשת למפרע דבזה לא גילה מנן
 ז"ל דעתו ד"ע כדת מה לפשות. ואולי דעתו ז"ל דמן
 האירוסין לבר הוא דאמר' א"ד לא נחזקתה נפשה ולא
 מן הנשואין כמ"ש הה"ד בשם החוס' פ' הגזל. או
 דבהתנה בעי' גס החוס' מודים דאף מן הנשואין מהני :
ורבי משתמען מילתיה של הגאון הרשב"ץ ז"ל בת"ב
 ס' י"ו שגם הוא נשאל בזה מהו לקדש אשה על
 מנת שאם ימות בחייה בלא בניס תהיה פטורה ולא
 תפול לפני אחיו לא ליבוס ולא לחלוץ ובתנא ששמעת שכן
 עשו מעשה בדבר קתא בעלי הוראה מהמערב. וז"ל
 תשיבתו פליאה דעת ממני הוראה זו ואינו חושב שאחד
 מצעלי הוראה יטעה בדבר זה ושמא הלכה מקופחת
 היא זו שהוראה ראה וטעה או שמא אחת ששמעת
 מפיו עתים בשמועתך שאין זה כגון לקדש על תנאי זה
 שיועיל התנאי שזה מעמש"ב ותנאו בעל ומה"ע ס' ל'
 לר"מ דהמקדש ע"מ שאין לה שג"ו הרי היא מקודשת
 ותנאו בעל כדאיהא פ' אעפ"י וכו' והכי איתא בירושלמי
 פ' הפועלים דגרסי' התם כל המתנה עמש"ב בתו' א"ה
 שהיא של ממון תנאו קיים שאינו של ממון תנאו בעל
 כילד וכו' הרי את מקו' וכו' ע"מ שאם מתי לא תהא
 זקוקה ליבוס ה"ו מקו' ותנאו בעל וכו' ע"כ גירסת
 הירושלמי וה"ו מבוחר עכ"ל. ומדלא הזכיר היה דפ'
 הגזל דמינה משמע דאם התנה בעי' מהני כיון דאומדנא
 כהתנה בעי' חשיב וכמ"ש התה"ד ז"ל. מש' דס"ל ד"ש
 לתק

שערי אר"ע יהיבום וחליצה סי' ל"ז רחמים קיוד

לחלק בין הקדש והגזל להדיח והירושלמי ולגדונו דבכנו"ד
שהנהיה סתם ע"מ שלא חזק לביים ולא התנה כפי'
שם תפול לפני יבם שלא תהיה מקי' למפרע הו"ל
מהנה עמש"ב דבכה"ג לא יאל דבכה"ג אין ההסדר מבוחר
בת"ד כמ"ש בטובת מרגה הב"ז ז"ל:

וב"ן שהבין מור"ם ז"ל בד"מ שם שכבד הו"ל ומוהר"י
ברייך כבד אפי"פ שאין להתנות שלא תהא זקוקה
ליבם והיו כמתנה ע"מ שכבד בתו' מ"מ אם מקדשה
בתנאי כפיל שלא תהא מקודשת אם תפול לפני יבם
ש"ד עכ"ל. ומשטח לשונו מבוחר למעין דיינו של
מוהר"י ברייך לא זהו דינו של התה"ד והב"ז וכמוכן :

אמנם את זה ראיתי להרב צ"ח שם שבבין בדברי
התה"ד הנ"ל והתנאי שהיו נזהרים להתנות
היה תנאי כפי' האם חזק לביים שלא תהא מקודשת
למפרע ואין זה מהנה עמש"ב כיון שאם מה בלא ביים
לא תהא תשמו מעולם ומשום דכל בעילתו היו בעילות
זאת למפרע ל"ק מזה דכן אשכחן בתלמודא שוינהו
רבנן לבעילתו ב"ז והא עדיפא כיון שמתנה כפי' ובשעת
ביאה לא נתכוון לזנות כיעש"ב. ולפי"ד אלו מבוחר
יולא דמנן ב"ז חולק בבין זה דאין שום תנאי מועיל
בדבר זה אפי"פ לפקוד הקי' למפרע :

אלה דלקט"ד עם שאני כדאי לא זכיתי שתאמר כן
בכונת התה"ד דלפי"ד מה זה שכתב דבמדרכי
מיייתי ירושלמי דמתנה עמש"ב בתורה תנאו בטל כמו'
אם מחי וכו' ובת"ד ל"מ הכי וכו' שהרי הירושלמי איירי
בתנאי סתם דהו"ל מעש"ב תש"כ בדגונו דאיירי
במתנה לפקוד הקי' למפרע. ואם נאמר דבבין דהירוש'
איירי ג"כ באופן זה מי הכריחו לזה ולשים מחלוקת
בין הירושלמי לה"ד. עוד זאת יש להפיר עליו דלפי'
מה שבבין הוא ז"ל הו"ל להביג על הב"ז דאך כתב
דבת"ד אין ההסדר מבוחר ומה זו שפיקה. ואולי י"ל
בזה שבבין בטונתו דמה שאין ההסדר מבוחר היינו עפ"י
החילוק אשר חילק התה"ד עמנו במתנה כפי' לאכ"ס
התלמודא דיון:

סדר במדומים דש"ר להרב נתלת שבעה סי' כ"ב
אות ז' בגם הוא ז"ל הבין בדברי התה"ד
והב"ז כמ"ש בענין חזקין והאר"ך למעטות בהוכחות ברורות
שלא היה דעת התה"ד בזהו מנהג לפקוד הקי' למפרע
דבכנו"ד לא היו מהנה עמש"ב בתו' ואם התנה כן
כפי' קודם הקי' אין לאחזר התנאי כלום ודלא כמו
שבבין הב"ז כיעש"ב שאין הפנאי מסכים להעתיק
דבריו ואסופא דמילתא סיים וכתב דאין פלוגתא בין
ת"ד לתלמוד ירושלמי ולא בין האחרונים מוהר"א ומוהר"י
ברייך ורמ"א והב"ז וכן שוין לטובה דבהנאי שלא
תהיה זקוקה למומר הוא דהו מהנה עמש"ב דהו כמו
אם מחי לא חזק לביים. אמנם בתנאי של מוהר"י
ברייך שעוקר הקי' למפרע נמצא שאינה זקוקה ליבם ע"ש:
ג הרב ב"ד חא"ה סי' ל"ז אחר שהביא דברי התה"ד
והב"ז הנ"ל כתב דאין זה מנגד למ"ש מור"ם
סי' קנ"ו בגם מוהר"י ברייך דכ"ו שכבד הרב"י הוא
לכמהנה שלא חזק ליבם דהו מעמש"ב אבל התנאי
של מוהר"ם הוא שלא תהא מקי' דבזה אינו מתנה
עמש"ב כלל אלא שלא תהא מקודשת מעיקרא ובה יודה
הרב"י ז"ל ע"ש. ומה שפקפק בס דאפי"פ דליכא משום
מתנה עמש"ב מ"מ אינא משום בעילת זנות דנמלא
כל בעילותיו למפרע בלא קי' ודבר זה קשה מאלו א"ך
התירו הרבנים הנ"ל לעשות תנאי זה שיש בו איסור
גדול ונשתייב מדברי התוס' בכתו"ד ג' ומדברי הרמב"ן
והרשב"א דהו למפרע בעילת זנות. ואסיק דאי אפשר
לקיים דברי מוהר"י ב"ה במקדש לכד יירא בלא תפיל

לפני יבם מן האירוסין אבל בשעת נשואין לריך לחזור
ולקדש בלא תנאי כי לנשואין אינו מועיל תנאי משום ב"ז
כיעש"ב. תמהני שלא שזכיר דברי הב"ח הנ"ל שהאר"ך
הרחיב בכו"ע ועד דבכה"ג לית לן למיחש לבעילת
זנות כיעש"ב. וכן הסכימו כמה זמנה מרבני האחרונים
הרב גור אריה ה"ר ב"ש זכור לאברהם חא"ה ע"א
י"ד ושכן נעשה מעשה במעטובה בהסכמת מוהר"מ
זכותו. ובעי"ת וירונה בהסכמת הרב מרדכי באשאן
יע"ש טסח לשון הקי'. והרב שב יעקב חא"ה סי' ט"ל
והרב שמוע יעקב חא"ה סי' קנ"ו. ועד חזקן הגאון נב"י
ז"ל ח"ה סי' ל"ד :

באופן דלפי המבואר שלמים וכן רבים עשו מעשה
רב כפסק מורם ז"ל ומייניהו מלכי סברי
מרנן דעת מרן ב"י כן אמנם כל לעומת זה עיינו
הראשון להרב גור אריה ז"ל שם שייחם בדעת מרן דרב
תנא הוא ופליג על מור"ם ז"ל וב"ן שבבין הרב דב"מ
חא"ה סי' כ"א שכבד דאין להקל נגד מרן. וכ"כ ראשה
עיני למרן הגאון חיד"א ז"ל בששו' חיים שאל סי' ט"ל
שגם הוא ז"ל פשיע ליה הכי בדעת מרן ומכאן זה או
הלכה העלה דלדין כפי' ח"א"י ומלכות מלרס דמשק ובני
המעמד פטמי ומינן ונלילות טורקיא הטהנים כמרן
אין לעשות מעשה כמוהר"י מברוקא ומור"ם ודעימיה
נגד מרן ז"ל ע"ש. באופן דכל הרבנים הנו' נמשכו
אחר מה שבבין הב"ח ז"ל כפי' התנאי שכבד התה"ד
ודלא כמ"ש בענין חזקין וכו' למרות הוזהב הרב נתלת שבעה
סי' קנ"ו והרב ב"ד ז"ל המרוקס על ראש' :

ג אחר החיפוש ראיתי ג"כ להגאון החק"ל ז"ל חא"ה ע
סי' ח"ן בגם הוא ז"ל הבין דהתה"ד בשיטת
מוהר"י מברוקא קאי ובמרן חו' עליו. אלא דעכ"ז כתב
לדויגא גראה עיקר להחיר בזה משומד להתנות שלא
יהיה מקודשת למפרע כן כתב הרא"ש להדיח הו"ד
בשמ"ק לז"ק ואם היה רואה מן הב"ז ז"ל דבריו לא
היה משקפק. וכן הסכים ג"כ הרה"ג בע"ס שרשי ה"ס
ח"ב ד"ע ע"ד וע"ש. עכ"פ סיים הגאון החק"ל
וכתב דלחיי לא למדנו דמהני תנאי זה כי אם בנפלה
לפני יבם מהירוסין אבל מן הנשואין ל"א ארעמא דהני
לא קדשה נפשה כמ"ש התוס' בהך סוגיא ומינה גס
במתנה כפי' שלא יהיו חלים הקדושים אם תפול לפני
יבם כיון דהתנאי בשעת הקי' י"ל דלא תהנה כי אם
אם תפול לפני יבם קודם נשואין אך בניכח בעל התנאי.
דאי מהא כבר כתב התה"ד ז"ל ומ"מ גילוי דעה הוא
דאין בדעתו לחול הויקה שהתייבס מתמת חיבת הנשואין
כמו שחי' התוס' וכו' והאידנא רגילים לעשות קי'
ונשואין יחד בשעת החופה וכיון דבההיא שעה מתנה
הנשואין נמי מתנה עכ"ל ושכדבריו מהבדר מר' הרא"ש
הנ"ל דאם התנה בפירוש גם על הנשואין תנאי קיים .
ובעיקר דברי התה"ד החכם עיינו יחזו דאינו מוכן מ"ש
דאין בדעתו לחיל הויקה ולכן ל"ל דע"ס נפל ז"ל דיש
בדעתו ג"כ והאידנא ליה שראיתי להב"י שהעתיק דבריו
כמות שהוא ובענין לא יוכלתי להלום כי אם בהנהגה
זאת לא שמיע לי דמהו הגילוי דעה שיש בזה דיש
בדעתו לחיל הויקה שהתייבס מתמת הנשואין. ואם באנו
להגיה הוא לריך דאין קובעת חיבת לריך וכו"ל וכו"ל גילוי
דעת הוא לריך דאין בדעתו לחול וכו'. אלא דמאחר
דמנן בב"י הביא לבנו כמות שהוא כ"ל ל' בטונתו
דדבריו אלו סובבים עש"ש סמוך לזה מההיא דפ' הגיז
דהו חקן סהדי דא"ד לא קדשה נפשה והו' כמו שהנהגה
בפירוש דמות מ"ש דתנאי מהני. וע"ו נרגש דמאחר
דהאומדנא הו' כמו התנה ח"כ למה לריבם להתנות
תנאי

שערי אה"ע ה' יבום והליצה סימן ל"ו ר"ח רחמים

[101826 ת"ת]

תנאי בפירוש. לזה כתב ומ"מ ההגה שהתנה צפי גליו דעת הוא דאין דעתו לחול הויקה מחמת חיבת הנשואין. דאם לא היתה כי אם האומדנא לבד היינו אומרים דל"מ כי אם כנפלה לפניו מן הארוסין ולא מן הנשואין כמ"ש החו"מ. אבל כיון שראינו שהולך להתנות ג"כ לגלות דעתו בה שאין בדעתו לחול מחמת הנשואין שהתנאי גלוי דעת הוא. ושוב סיים דהאידנא אין אתו זריקין לגלוי דעת כל עת הק' על הנשואין דרגילים לפשות ק' ונשואין יחד בשעת החופה וכיון דבהיה שעה מתנה לנשואין נמי מתנה כ"ל והבית יבחר :

ואיד שיהיה חזק מאי דסק"ע הרה"ג הנו"ש בזה וזכריתו עליה אם תפול לפני יבם דלא תהיה מקודשת או"ס דתנאו קיים כ"ע"ש. ובדבריו כתב הרב הכנה"ג ז"ל בהגה"י אות י"ח משם מוהר"ך דיש פנים למנהג זה אם התנאי הוא בשעת החופה וביאה ע"ש. וכן עשו משנה רבני אחרים ע"א כמ"ש הגאון מרן החב"י ז"ל בס' חיים ובלום ח"ב סי' ק"ג וע"ש נוסח התנאי אשר יהנה החתן עם הכלה לפני ב' עדים כשרים. הוא עלינו עדים ח"ך הוא דבר אמת ויציב שאנכי מקדש את זונתי פ' ב' ג' פ"ט זה אם לא אמת בלא זרע על קיימא או יהיו הק' חופסין כדת משה וישראל ואם ח"י אמת בלי ז"ק או יהיו הק' בטלים ולא יהיו חופסין כלל וכלל בשום ענין ע"כ. ובס' שפשי אברהם הל' ק' סי' ז' אשר ז"ן מוהר"ך ז"ל הביא נוסח השטר אשר נכתב בזמן הרב כמותר"ש תמים ז"ל וז"ן זהו אמתנו אמתנו אמתנו העדים הח"מ היא תקום לעדות ולראיה ביד פ' ב' בה פ' אמת פכ"פ להודיע קושט אמרי אמת ח"ך מעידים אמת עדות ה' באמת ע"כ וע"י כי ביום פ' משתחית פ' ליזירה קודם פ' למ' פ' הנו"ל בפ"ע ח"מ כהנ"ל גמור כהנ"ר בכל חוקיו וכל משפטיו וקודם שחבר ענפת הק' הח"מ פ' הנו' ליד כלתו פ' כה דבר האדם הנו' לפ' הנו' כלשון הנו' תתם בלי תום' וכל מנרעת אם אשאר אחרי ז"ק שתפטור אותך מן החליצה ומן היבום הרי את מק' לי בטבעת או כדת משה וישראל. ואם לא אשאר אחרי ז"ק שתפטור אותך מן החליצה ומן היבום הרי בטבעת זו לך במתנה בעמלא וכל דברי וגם הק' יהיו בטלין ומבוטלין ל"ש ול"ק ככלי חרס שאין בו ממש. וכן שיהא וסילג כדברים האלה תתם בשעת כניסתו לחופה ביום ערב פ' שהוא ט"כ לחי' פ' משנת הנו'. וכן בשעה שנגמם להתייחד עמה לביאה בלי פ'. שהוא ליל פ' לחודש הנו' משנת הנו' פירש שיחיתו בפני הכלה הנו' ובפני עדים הח"מ ככל התנאי הנ"ל אשר לא יוחן למחילה. כי כן כתבו כל פרש"י העיבור לפנינו למתן הדין זה לזכרון ולראיה ביד האשה פ' הנו' שאם ח"ו יפטר לב"ע ה' פ' הנו' ולא ישאר אחרי ז"ק ששהיה מ' פ' הנו' פעורה מן החליצה ומן היבום ותוכל להנשא לשוק לכל מי שתראה. והיות האמת נהדר"ה כח"ש פה אחרים ביום פ' וכו' וחתמו עליה העדים ע"ש. וישן על הרוב אינן כמתנאי ספרי האחרונים הנו' במת"מ העתקתי לו נוסח השטר והתנאי למתן ישמע חכם ויוסף לקח להתלמד במקום אחר. דאם ח"ו ין להמקדש את מומר ורולה להתנות כהוראת מוהר"י מברוכה ז"ל ין לו אשלי רבדבי לסמוך עליהם ובלבד כשהיה התנאי כהנ"ל ככל הרשום בהנהגת בעת הק' ובשעת החופה ובלילה בעת היחוד. והרב מ"ד יקיים הדבר. וע"י שער אשר חלה"פ סי' ח"י ובהשו' חס"מ ח"א מח"ע סי' ק"י וק"א. שמו משה סי' ו' :

אמנם תנאי דהתנאי עלה בג"ד שאמי המקדש אינינו שומר רק שילמד תקפו ליתן עיניו בשעה נכריה

ולקחה לו לפלגם לשכב חללה להיות עמה הגם הגדול עשו משגאל מ"מ אם לא המיר דתו ובכל הדברים הוא מתנהג כדת משה וישראל אין לו דין מומר בכל הנו' כולה רק מומר לעבירה אחת לתיאבון למלאת האותו ואם תפול יבמה לפניו הא ודאי יקיים בה מלות חליצה או יבום ואין חשש שיביאנה לירי גיות כיון דאינינו גוי ומומר הוא בדתו ומהיכא חיתי שצבצור שיש לו פלגם גויה ועבירה לבימתו על דת. וקרוי לזה כתב מוהר"ר ישראל ז"ל בפסקים וכתבים סי' קל"ז וז"ל ה"ל דמה שייך לדמות מי שהוא שב ונגמם לגלות לרת האמת לכל הפחות צפרהסי"א ואפי' אם בדרך רמיה ועקיבה למלאת תאוותי' ה"ל הרי הוא משמר שבתו ושאר מלות בשוק ואיך נדמהו למומר שעומד בדתו בפרהסי"א ואינו מכניס עלמו לא בכלל ישראל ולא בכלל דיניהם ודאי בדיריה אמרי' דאדעתא דהכי לא נתקדשה לו כמ"ש מוהר"מ בהדי"א דאין סהדי דלא יחא לה להתייבס לו כי יעבירנה על דת לבא בגיות והא לא שייך כלל בני סנכנס לרת האמת אפי' בפרהסי"א ודאי לא יביאנה בגיות. דאי כמאמר דיוך מה הוא לר"ך מוהר"ם לו להביאה בגיות ודאי לא יחא לה להיות אשת מומר מה לר"ך חששא דיעבירנה על דת וכו' וריקים כה"ג לאו יורת מומר להס אלף הרי הם כרשעים ישראלים וכו' ע"ש. ומדבריו גם אתו למוד לנ"ד דלא הותר להתנות תנאי עקיבת הק' למפרע ולהתיר בעילתו בלא ק' כי אם לגבי מומר גמור דהא ודאי יעבירנה על דת או תשאר עגונה כל ימיה. לא במומר לעבירה אחת לתיאבון בזה ואין לחוש דשמה הפלגם הנכרית יבמה את לבבו להמשיכו אחריה וימיר דתו לגמרי דמלבד דכיון דקיי"ל אשפ"י שחש"א ישראל הוא אחרב"א י"ל דאף יתן אל לבו מאשר חש"א על הנפש וכנגד נחשב ישלמה מעל פניו. עוד זאת דלא בשביל חששא זו נותר להתנות שום מין תנאי כלל ועיין בחש"י ראש משביר ח"א חלה"ע סי' ת"ו. ואם היא חוששת להנשא לו מפני חששא זאת מי מכריחה לבא עמו בבית הנשואין וכל אחד מהם יבקשו להס מוח אשר יצב להם ונגם לא יקרב בחליצה. כ"ל על הדין ועל האמת וכו' ישראל ילנו משגיאות ומחוררו נפלאות יב"א. ח"כ"ר הל"כ"ד הח"כ פה עי"ה"ק חברון

אוצר החכמה ת"כ"ב ברב עו"ט :

הג"י רחמים יוסף פראנקו ס"ע

הלכות יבום סימן ל"ה

אורות עונן המנוח ח"ר רפאל הלוי ז"ל שהניח אחריו ג' בנים ושוב מת הגדול שבהם בלי ז"ק ויבם אחיו את אשתו. והנה בעת החלוקה נמלאו בנכחי עוצבו שטרי חובות מקלחם מהלואות שהלוה אביהם עלמו בחייו. ומקלחם שהלוה אותם האפוטרופוס ממה שגבה מאחרים משטרי חובות שהיו חייבים לאביהם. גם נמלאו סך מה בשותפות עם ב"ב ואינם ב"ב מלבד קרקעות ומטלטלין. ובכלל הנכסים הנו' נמלאו ג"כ סך מה משבט שהשביחו הנכסים במה שנתנם האפוטרופוס לריוח היום. מפשה זה בא לרי שואלים ודורשים מה דינו של היבם ליעול חלק אחיו בנכסי אביהם הללו :

וזאת השיב ואומר דהנה אמת כבר נשאל בזה הדין סי' ק"ע וזו הלכה העלה דאין לו יבם ליעול ב' חלקים בנכסי אביו חלקו וחלק אחיו מחמת היבום אלא במקרקעי ומטלטלי. אבל בשט"מ והלואות

2) Attitude of Chassidic World to Conditional Kiddushin to Avoid Yibum

שו"ת הרי"ם אבן העזר סימן כב

ג"ה יום ה' ר"ח כסליו תדיר לש"ק ווארשא :

לכבוד אהו' כבד הגדול הריף ובקי כ"י פ"ה מו' משה
כ"י אבד"ק חמשליק :

אד"ש המכתב ש"י יקרו מהו' המופ' הסכיד ר' אייזיק
הידע כ"י קבלתי. ומה שפשוט לר"י יקדש ע"ה
יחוסה וביאה ראשונה ע"ה אם לא תתפא באיזה זמן. אני
לע"ד מבטי' לי טובא. שבב"ח ובג"י מפורש דמה דלא
חשבו לב"ז הוא רק משום דכל ימי חי' אגודת צי'. או
משום דלא ימלא מי שתפא לו בא"ח מומר או אלס טוב
שיעבור על חשב' ב"ז משום מלות פ"ו. וגם דרוב מהתעוררות
ויולדות ולא יחי' ב"ז. וגם ע"ז מפקפק בג' ה' א"ב ז"ל בתשו'
מעיל נדקס. ובעל מ"ז כ' שם דלא מלא בפ' אסור ב"ז רק
חזקה א"ל עושה כן ואשתמיט לי' דברי הס"מ פ"ה מה"א
שביא ראוי לרמב"ם דאיסור הורה בב"ז ממה שאמרו חזקה
א"ל עושה ב"ז ואם היה דרבנן לא היה חזקה שולי האי ע"ש
אבנ' פשוט לי' עכ"פ שאיסור יש דאורייתא או דרבנן. וכיון
שפורש בב"ם כחובות ע"ג בתנאי דייק חזקה א"ל כו' מנאר
בגם בתנאי אסור ש"א יחי' ב"ז ואין לחלק בין תנאי לכבד ובין
ע"מ דנדרים כו' שמתברר אה"כ שכבר היה ז"ל דכל הפוסקים
סתמו מקדש ע"ה ובעל גס בלהבא וכן הס"ם מייחי עלה
כא דבריני צועק ע"מ שיראה אבא כו'. וכן לחוב' ע"מ
דנדרים כו' אם יקפיד שיעודע לו. וא"כ אהרבה הצריכה
או צידו כשיבטיע ולמה יבעול עכשו לשם קדושין מחשב' ב"ז
הא יחי' צידו אי יפ"כ דאף שצידו חושש ש"א יקפיד ואינו

רואה בספק ב"ז. וכן מפורש בחוס' נכמה דוכתי דאיסורא
כוא ובקטן ג"כ הי' תקנה דלא להוי ב"ז ע"ש יבמות ס"א ע"ג
ול"ז. ומ"ש ר"מ בשם תשו' ר"ע שיבצע שלא יקדש כו' לע"ד
אינו כלום דעדיין החזקה שגשאל על שבועתו אח"כ ובעל
לש"ק ואף ע"ד רבים מתירין לדבר מזה שלא יחי' ב"ז כג"ל.
דאל"כ מה פריך מסריני צועק כו' ומר' ישמעאל לאפוקי כו'
בזה מורכב כו' דלמא כשנשבע שלא יקדש נביאה ולחוס'
פשיטא לכו ריש יבמות א"ל בהמותו כו' שכבר ילדה ע"ש
דא"ל שנינו וגמרו לאפוקי מדרי' דבעל מודה. הא כשנשבע
ל"ה ונ"מ סבר ר"י אין ממאנת להולדו לפסוק ט'. וכן
בקטל' שהגדילה וע"ה ובעל לא מלינו שום חילוק נשבע.
וכיינו מטעם כמ"ש כיון דחזקה אהב"ז ודאי נשאל. ואפשר
גם הג' הג"ל דוקא בתנאי שלטובתה דאין מתירין בלי דעתה.
משא"כ דלמכותו. וגם שייך ש"מא פייסה וביטל התנאי כעין
לגריעותה דידע. גם אם לא תקבל גמ' ולא יוכל לגרשה
בע"כ הלא בלי גמ' חשה הנשואה לבעלה כמה שנים וגם אם
הי' הדין כן הי' דבר זר ותמוה מכ"ש דיש חשבות הג"ל.
ובקטנה ריש פ' ב"ש אמרו אין תנאי בנשואין וגם לפי' חוס'
ע"ז יאמרו א"ל יולאה בלי גמ'. וע"כ לא פליגי ב"ה רק
דקטנה מודע כו' אבל גדולה נשואה י"ל דמודע. ומ"ש רד"ך
דמה דלא מלינו שגזרו אין ללמוד ע"ש אינו ברור דכיינו כן
וגם שם לא הזכיר גזירה ע"ש וי"ל דלענין בלי חליטה אין
ללמוד דדרבנן מחלקין בין איסור לאו לברת משא"כ לענין
בחיי'. ועוד דייקר מה שהקילו נגד הפוסקים להתנות בכל
ביאה כמ"ש הב"ה בשם תשו'. היינו משום דכשתגדול כל ימי
חי' אינו ב"ז ומגולל לא שייך החזקה כיון דאינו ב"ז.
משא"כ בתנאי דבחי' אי הוי ב"ז לדין להתנות בכל ביאה.
והנה סרב ב"י סי' קנ"ז כ' שתקע הדבר כו' ומשום לא נשבע
להתנות כן. ואף דקאי על זיקת יבום מ"מ החילוק בלבן התנאי
אם תפול כו' היינו אם ימות בלא בניס כו' שכ' מהר"י ברי"ן שביא
ד"מ שם ודאי דלא נעלם מב"י ות"ס שהוא דבר פשוט ומ"מ לא
יחא לכו כלל. ונחשו' שהיה הב"ח כ' ג"כ ש"י סגירות מדוחק
גדול עשו כן ואם כי ודאי הסומך על רמ"א ז"ל רשות צידו
מ"מ הוא לא כ' רק בא"ח רשע. ובב"ח מוסיק' בנאבד הא"ח
ע"ש דשייכי טעמים הג"ל שכל י"ה אגודת צי'. וכדי לקיים
פ"ו. ורוב שלא יחי' ב"ז וכמ"ש חוס' ריש יבמות באיילומיה
דלא שכיח לא כו' לבעול לש"ק. וישבחי בזה חמיהת חוס'
שם למה לר"מ קטן וקטנה אין מיבטין ש"מא חמלא איילומיה
הא בעל ואינו אשת אה. ולע"ד דהא דאין חזקה דא"ל עב"ז
מחשב' איילומיה הוא משום דאין חיישין למעוטה וא"ל לחוש
לאיסור ב"ז במיעוט. משא"כ לר"מ דח' למיעוט גם בזה שייך
החזקה כג"ל. עכ"פ בתנאי כג"ד שגשאל תתפא כו' דאדרבה
בדבר התלוי במעשה בחזקה שלא נהקיים ולא שייכי ב' טעמים
ודאי דאסור לעשות כן לע"ד ומעולם לא נשמע במדינתנו
לעשות כן אף במקום אה רשע או נאבד כ"ש באופן הג"ל.
ולדעתי אם בעל נפש הוא החתן יקדש וישא הסתם ככל ב"י.
ודי שתשבע לקבל גמ' אם כו' וכמ"ש ר"מ ובזכות שלישי.
מבייש בת גדולים יעזור לו ה' שיטלה לה רשואה.
דברי הק' ילחק מאלר כסרב מור"י ז"ל :

דיש חילוק מנימוסייהם וערכאותיהם של הדורות ההם דהריב"ש ורדב"ז וכו' הג"ל, ובין
 נשואי הסיוול ובתי משפט הדתיים שבזמננו, יען שעכשיו הם כותבים מפורט ענין הנשואין
 והשמות והתנאים בלשון הטוב, והבעל והאשה חותמים על החוזה הנקרא קונטרט די מארייאג,
 ומקיים את חתימתם הנוטריוס, ואח"כ נמסר שני העתקות מזה להבעל ולאשה, ובחוק
 החוזה כתוב שהבעל לוקח אותה לו לאשה, ואח"כ הו"ל כקדושי שטר, ולא דמי כדון דידן זה
 למ"ש הרשב"ן ח"א סי' מ"ג דשטר אירוסין שששים בו תנאים לא חייב שטר קדושין,
 דהתם שאני שאין כותבים בו שיהא מקודשת לו, אלא תנאים דוקא וכמ"ש הרשב"ן שם,
 אבל בחוזה הנשואין שששים בסיוול ובבתי המשפט הדתיים, כותבין בו שיהא לו לאשה
 דהוי לשון קדושין גמורים כמ"ש בסו' כ"ז, ושטר קדושין דינו כדאי כשאר שטרות דקו"ל
 כל השטרות העולים בעש"ג דשרים חוק מגטי נשים וכו' ולענין זה לא מצינו דאיתקם הויה
 לז"א, ושטר קדושין אין ספק דכשר בעש"ג, וגם בכחובה הנעשית בעש"ג כתב מרן
 מהריק"א בשו"ת אה"ע סי' י' דכשרה ע"ש, ומה שנעשה בלשון לעו אינו מעכב דכל
 ספרי הפוסקים מלואים מזה בלשונות הקדושין שאמרו בלשו וחסבוס לקדושין גמורים ועי'
 מהרלב"ח סי' קל"ח ורדב"ז ח"א סי' כ"ז בשם ריטב"א וברשד"ם אה"ע סי' ע"ז, ואף
 דבנישואי סיוול ששים לפעמים בחתימת ידי הולדים בלבד ובלי עדים, גם כזה יש מקום
 לחוש לרבים מהפוס' דמכשירים שטר קדושין בכח ידו ובחסרו לה בינו לבניה עי' בחוס'
 יבמות ל' ומל"ח פ"ג מה' אישות ה"ג בשם תשו' מהר"ם והאר"י כזה בשו"ת דרבי טעם
 אה"ע סי' נ"ב, ובפרט שבמקומות אחדים מזמינים עדים יהודים לחתום בחוזה של הנשואי
 סיוול, והגם שכשחוסרים החוזה ליד הבעל והאשה, אין הבעל אומר לה כלום, הא גמי
 לא איכפת שהרי הרדב"ז בתשו' הביאה מהריק"ש ב"ס ערך לתם סוס"י ל"ב כתב דאעפ"י
 שלא אחר לה הרי את מקודשת לי אם מקדש בשטר כיון שכתוב זה בשטר הרי היא
 מקודשת, מכל אופן נראה דיש לחוש בנשואי סיוול ובתי משפט הדתיים שבזמננו משום
 קדושי שטר, וגם קדושי ביאה כשיהיו עדי יחוד אח"כ, ולכן הולנה ליחד לו פלגש, מוטב
 שיהיה זה עפ"י האופנים שכתבתי לעיל ולא ליחדה לו בסיוול, וכולי האי ואולי שיהיה
 היחד להם בפלגש דפנייה מכיון שלפי שיטת הג"ל בפירוש דברי הרמב"ם, אין להיחד
 פלגש הפנייה שום יסוד בתנ"ך ובדרז"ל, כאשר תשוב הרמב"ן וראב"ד והנמשכים אחריהם,
 ועל כגון זה נאמר היחד הפורח באויר, ורק אחרי שדברי ראב"ד והרמב"ן נתקבלו אלל
 רבני הדורות שאחריו ונטשו מעשים רבים בספרד על פיהם, אין צדינו לחלוק עליהם,
 ועל כן כל פלגש דפנייה סתם ובפרט העשויה בערכאות יש בה על מה לחוש לספק א"א, אם
 לא שיהיו תנאים וחוב ככתב שכל ביאותיו ויחודו אהה הן שלא לשם קדושין ואישות כלל, וכמ"ל :